

Intensiv debatt om lönenormering

Från vänster ses Anna Danielsson Öberg, Per Skedinger, Annelie Söderberg, Marie Nilsson, Stefan Koskinen och Lars Calmfors.

I mitten av juni presenterades boken Kollektivavtal och lönebildning i en ny tid (Dialogos Förlag, 2019) författad av Lars Calmfors, Simon Ek, Ann-Sofie Kolm och Per Skedinger. De har analyserat hur den svenska kollektivavtalsmodellen kan reformeras så att större hänsyn tas till brist på kvalificerad arbetskraft, exempelvis sjuksköterskor, men även samhällsekonomin i stort. Under seminariet och en stundtals intensiv debatt medverkade även Stefan Koskinen, arbetsgivarpolitisk chef Almega, Marie Nilsson, förbundsordförande IF Metall, och Annelie Söderberg, förhandlingschef Vårdförbundet. Journalisten Anna Danielsson Öberg ledde seminariet.

– Vi har alltid sett det som att lönebildningen är ett problem för sysselsättningen. Så är det också i dag men nu gäller det framför allt lågutbildade och utrikes födda, sa Lars Calmfors på seminariet om bland annat lönenormering.

– Det handlar om grundläggande förutsättningar på arbetsmarknaden, mina medlemmar är de första att hamna i arbetslöshet om systemet havererar. Det går inte att experimentera hur som helst och hoppas på det bästa, sa Marie Nilsson, IF Metall, när en förändrad lönenormering diskuterades.

Hon menade att Industriavtalet skapar stabilitet och reallöneökningar för alla.

Även Stefan Koskinen, Almega, lovordade dagens modell:

– Har man en modell som varit bra för löntagare, företagare och landet i stort så ska man vara försiktig när man bestämmer sig för att ändra på den.

Koskinen ansåg att vi måste hitta sätt att utveckla kollektivavtalen och modernisera dessa om vi ska kunna fortsätta ha vår svenska modell, ”som hittills tjänat oss väl”. Ett

uttalande som Annelie Söderberg, Vårdförbundet inte var odelat positiv till. Medlemmarna i hennes förbund har visserligen fått höjda ingångslöner, sa hon, men knappast några löneförhöjningar alls under senare delen av karriären.

– Vi kan ju inte låta en bristande lönebildning påverka kvalitén på vården och tyvärr är det vad som händer idag, förklarade Söderberg.

I boken analyseras olika sätt att göra lönebildningen mer flexibel. Det kan betyda mer av sifferlösa avtal (att lönerna bestäms helt lokalt). Lönenormeringen kan också behöva ta större hänsyn till andra delar av ekonomin än industrin och tillåta större möjligheter att avtala om relativlöneförändringar.

Lars Calmfors ansåg att en möjlig reform är “att det ska finnas en oberoende obalansnämnd tillsatt av parterna som kan ge råd vid stora obalanser på marknaden”. Flera frågor från publiken handlade om just denna obalansnämnd.

Seminarier har även debatterats i medierna. Se seminariet i sin helhet på IFN:s YouTube-kanal.

Vad uppnås med en lag mot mobiler i skolan?

Forskarna Beland och Murphy (2016) har i en studie visat att förbudet mot mobiler i brittiska skolor är effektiv politik för att till en låg kostnad förbättra studenternas prestationer. De visar dessutom att de svagaste eleverna har mest att vinna på ett förbud. Björn Tyrefors, Dany Kessel och Hulda Líf Hardardóttir har använt samma metod som Beland och Murphy. Men de har i sina svenska data fått en betydligt högre svarsfrekvens (75 % mot 21 %) och samtidigt ett helt annat resultat.

Tyrefors, Kessel och Hardardóttir förklarar att det finns flera skäl till varför resultaten skiljer sig åt i de två studierna. För det första kan lärare redan i praktiken ha infört mobilförbud i de svenska klassrummen, oavsett vad som är lagstadgat. För det andra, som dokumenterats av Ott (2017), kan det handla om att lärare i gymnasieskolan tillåter mobiler i utvalt skolarbete. Dessutom har svenska skolor sedan länge gjort stora investeringar i digital teknik, främst bärbara datorer och surfplattor. Både på nationell och lokal nivå har denna teknik integrerats i klassrumspraxis och eleverna använder sina mobiltelefoner i skolan för skolarbete. Med andra ord är digital teknik nära sammanflätad med inläring.

De svenska forskarna drar slutsatsen att resultatet i Beland och Murphys studie inte kan överföras till Sverige och är sannolikt inte heller överförbart till liknande länder, som Danmark och Norge. En brasklapp sänder de med till svenska politiker: även om ett nationellt

förbud mot mobiltelefoner i skolan är en billig reform så kan små eller inga prestationsförbättringar förväntas här eller i länder med liknande skolsystem och motsvarande investeringar i informations- och kommunikationsteknologi.

– Våra resultat förvånar mig, säger Björn Tyrefors.

Han förklarar att den svenska studien visar att ett lagstadgat mobilförbud i skolan är en billig men inte generellt effektiv reform. Mobiler tycks redan vara bannlysta i många klassrum, förutom i samband med skolarbete.

Akademiska seminarier hålls varje onsdag på IFN. Höstens första seminarium anordnas den 4 september.

IFN:s forskning presenteras först i ett working paper. Nästa steg är publicering i vetenskapliga tidskrifter som är peer reviewed. Här redovisas några av de studier som nyligen accepterats för sådan publicering.

Andreas Bergh, Irina Mirkina och Therese Nilsson, "Can Social Spending Cushion the Inequality Effect of Globalization?". *Economics & Politics*.

Forskning visar att globalisering samvarierar med ökad inkomstjämlighet inom länder. Forskarna i denna studie undersöker om sociala utgifter kan dämpa globaliseringens inverkan på ojämlikhet. Data från 122 länder för perioden 1970–2010 tyder på att sociala utgifter inte haft någon betydande dämpande effekt.

Niclas Berggren, Martin Ljunge och Therese Nilsson, "Roots of Tolerance among Second-Generation Immigrants". *Journal of Institutional Economics*.

Forskarna undersöker vilka bakgrundsfaktorer i föräldrars hemländer som samvarierar med tolerans mot homosexuella hos andra generationens invandrare. Det visar sig att tolerans påverkas negativt av andelen muslimer i föräldrarnas hemland, men inte därför att individen själv är muslim utan på grund av en högre grad av religiositet.

Shon Ferguson, Magnus Henrekson och Louise Johannesson, "Getting the Facts Right on Born Globals". *Small Business Economics*.

Så kallade born globals är företag som är exportorienterade redan från start. Dessa företag har lyfts fram av regeringen i diskussionen om hur svenska företag ska kunna bli mer internationellt konkurrenskraftiga. I denna studie visar forskarna dock att born globals inte har något tillväxtovertag avseende sysselsättning, förädlingsvärde eller försäljning.

Fredrik Andersson, Henrik Jordahl och Jens Josephson, "Outsourcing Public Services: Contractibility, Cost, and Quality". *CESifo Economic Studies*.

Forskarna granskar litteraturen om den offentliga sektorns köp av tjänster med fokus på tjänsternas kontraktsproblem. För tjänster med små kontraktsproblem ger tjänsteköpen relativt fördelaktiga utfall. För tjänster med stora kontraktsproblem är bilden inte lika tydlig och offentlig produktion framstår i många fall som mer fördelaktig.

Niklas Elert och Magnus Henrekson, "The Collaborative Innovation Bloc: A Reply to our Commentators". *Review of Austrian Economics*.

I "The Collaborative Innovation Bloc: A New Mission for Austrian Economics" diskuterar forskarna hur den österrikiska ekonomiska skolan kan bli mer konkret och policyrelevant. Ett symposium som publiceras i *Review of Austrian Economics* innehåller tre kommentarer till Elert och Henreksons ursprungsartikel. Denna artikel är deras svar till kommentarerna.

Ny podd

I en ny podd resonerar professor Mats Hammarstedt, Linnéuniversitetet och IFN, om utrikesföddas situation på arbetsmarknaden. Han menar att det tidigare fanns en föreställning om att invandring alltid innebär en vinst för samhället men så

är det inte. Detta beror på den dåliga sysselsättningsutvecklingen [för invandrare]. Mats Hammarstedt diskuterar hur fler skulle kunna komma i arbete och att utrikesfödda inte tycks vara mer entreprenöriella än inrikesfödda.

Seminarium 12 september: Entreprenörskap i Europa

Den nya boken *The Entrepreneurial Society: A Reform Strategy for the European Union* (Springer 2019) av Niklas Elert och Magnus Henrekson, IFN, samt

Mark Sanders, Utrecht University, presenteras. Forskarna föreslår reformer på sex områden för att få ett mer produktivt företagande vilket skulle höja EU-medborgarnas livskvalitet och samtidigt stärka EU:s konkurrenskraft på den globala marknaden. De menar att entreprenörskap är ett optimistiskt svar på den nationalistiska konservatism som svept över Europa och som hotar hela Europaprojektet.

28 juni | Magnus Henrekson, IFN, presenterade forskning om entreprenörskap i Europa för EU-kommissionens nätverk för små och medelstora företag (SME envoy network). Mötet hölls i Sigtuna. Svensk SME-envoy är Gunilla Nordlöf, generaldirektör för Tillväxtverket.

19 juni | Petra Persson, Stanford University och IFN, presenterade forskning på SNS som visar att sannolikheten är större att personer med tillgång till informell hälsoexpertis, exempelvis läkare eller sjuksköterska i familjen, blir 80 år eller äldre.

18 juni | 2019 års utgåva av Nordiska ministerrådets tidskrift Nordic Economic Policy Review med titeln "Climate Policies in the Nordics" har Lars Calmfors, IFN, och John Hassler, Stockholms universitet, som redaktörer. De föreslår att de nordiska länderna samarbetar kring ny miljövänlig teknik. Seminariet arrangerades av Fores.

10 juni | En tvådagars konferens om industriell organisation hölls i Stockholm av IFN, Handelshögskolan i Stockholm och Södertörns högskola. 45-talet deltagare kom till konferensen som var den elfte inom ramen för Norio (Nordic Workshop on Industrial Organization).

3 juni | Mårten Blix och Johan Wennström, IFN, intervjuades av New York Times redaktör Peter Goodman. Ämnet var digitalisering, immigration och välfärdsstaten. Den svenska skolan fanns också med i samtalet.

Nyhetsbrev:
"Nyheter från IFN" utkommer sju gånger per år. Dessutom publiceras "News from IFN" två gånger årligen.

Nyhetsbrev